

SISÄMINISTERIÖN ASETUS RAJAVARTIOLAITOKSEN VIRKAMIESTEN KOULUTUSKUSTANNUSTEN KORVAAMISESTA ANNETUN ASETUKSEN 6 §:N MUUTTAMISESTA

Sisäministeriön toimivalta

Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 27 §:n 6 momentti

Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 27 §:ssä säädetään palvelussitoumukseen perustuvasta koulutuskustannusten korvaamisesta valtiolle. Pykälän 6 momentin mukaan tarkempia säännöksiä tarkoitetun korvauksen määräytymisestä annetaan sisäministeriön asetuksella.

Rajavartiolaitoksen virkamiesten koulutuskustannusten korvaamisesta annetun sisäministeriön asetuksen (721/2007) 6 §:ssä säädetään virkavapauden vaikutuksesta palvelussitoumusajan kulumiseen seuraavasti:

”Jos virkamiehelle annetaan palkatonta virkavapautta, se keskeyttää sitoumusajan kulumisen 30 vuorokautta ylittäviltä osiltaan. Palkallinen virkavapaa, äitiys-, isyys- ja vanhempainloma tai sotilasvirkaan nimitetyn opiskelu virkavapana 1 §:ssä tarkoitettujen tutkintojen suorittamiseksi ei keskeytä palvelussitoumusajan kulumista.”

Sisäasiainministeriön asetuksen 6 §:ää muutettaisiin niin, että sen sanamuodot vastaisivat 1.8.2022 alkaen toteutettua perhevapauudistusta. Lisäksi säännöstä tarkennettaisiin osittaisia virkavapaita koskevien tulkintatilanteiden selkeyttämiseksi. Perhevapauudistuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävien ns. vanhojen virkavapaiden osalta nykyisen tilan säilyminen varmistettaisiin siirtymäsäännöksellä.

Perhevapauudistus

Sairausvakuutuslain (1224/2004) 9 luvussa säädetään vanhempainpäivärahoista. Lukua on muutettu lailla 28/2022, joka on tullut voimaan 1.8.2022. Lain 9 luvun 1 §:n mukaan vakuutetulla, jonka raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää, on oikeus saada *raskausrahaa*. Sairausvakuutuslain 9 luvun 2 §:n mukaan raskausrahaa maksetaan enintään 40 arkipäivän yhtäjaksoiselta kaudelta (raskausrahakausi) tulevalle äidille. Raskausrahakausi alkaa vakuutetun hakemuksen perusteella aikaisintaan 30 arkipäivää ja viimeistään 14 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa.

Sairausvakuutuslain 9 luvun 3 §:n mukaan raskaana olevalla vakuutetulla, joka on ansiotyössä tai omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa tehtävää työtä, on

oikeus *erityisraskausrahaan*, jos hänen työtehtäviinsä tai työoloihinsa liittyvä kemiallinen aine, säteily tai tarttuva tauti taikka muu vastaava seikka vaarantaa hänen tai sikiön terveyden. Erityisraskausrahan maksamisen edellytyksenä on, että vakuutettu on työkykyinen ja ettei hänelle voida järjestää muuta työtä työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 3 §:n 2 momentin tai erityisopimuslain (756/2011) 2 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisesti ja vakuutettu joutuu tämän vuoksi olemaan poissa työstä. Sairausvakuutuslain 9 luvun 4 §:n mukaan erityisraskausrahaa maksetaan ajalta, jonka vakuutettu on työtehtäviinsä tai työoloihinsa liittyvän vaaratekijän vuoksi estynyt tekemästä työtään, kuitenkin enintään siihen saakka, kun vakuutetun oikeus raskausrahaan alkaa.

Vanhempainrahasta säädetään sairausvakuutuslain 9 luvun 5–11 §:ssä. Termiä isyysraha tai isyysvapaa taikka vanhempainloma ei enää käytetä. Sairausvakuutuslain 9 luvun 5 §:n mukaan oikeus *vanhempainrahaan* on lapsen vanhemmalla, joka on lapsen huoltaja. Lisäksi vanhempainrahaan on oikeus enintään neljän kuukauden ajan lapsen syntymästä lukien vakuutetulla, joka on tunnustanut vanhemmuuden äitiyslain (253/2018) tai isyyslain (11/2015) mukaisesti. Vakuutetulla, joka adoptoi muun kuin aviopuolisonsa lapsen, on oikeus vanhempainrahaan, jos hän on ottanut lapsen hoitoonsa adoptiotarkoituksessa ja hänelle on myönnetty adoptiolupa niissä tilanteissa, joissa lupa adoptiolain (22/2012) mukaan edellytetään.

Valtion yleisen virkaehtosopimuksen 21 §:n (**Raskaus- ja vanhempainvapaa**) mukaan virkamiehellä ja työntekijällä on oikeus saada vapaaksi työstä sairausvakuutuslaissa tarkoitetut *raskaus- ja vanhempainrahakaudet*. Raskaana olevan ja äskettäin synnyttäneen virkamiehen tai työntekijän terveyden suojelemiseksi hänellä on oikeus saada vapaaksi työstä sairausvakuutuslain 9 luvun 9 §:ssä kuvattu raskaus- ja vanhempainrahakausi, edellyttäen että raskaus on kestänyt vähintään 154 kalenteripäivää. Valtion yleisen virkaehtosopimuksen 23 §:n 1 momentin mukaan virkamiehelle maksetaan 6, 7 ja 12 §:n ja työntekijälle 16 §:n mukainen palkkaus sairausvakuutuslain 9 luvun 2 §:n mukaisen raskausrahakauden alusta lukien ja sitä välittömästi seuraavan 6 §:n mukaisen vanhempainrahakauden ajalta yhdenjaksoisesti 54 arkipäivältä. Palkkauksen maksamisen edellytyksenä on, että vanhempainrahakautta on välittömästi edeltänyt *raskausvapaa* ja työntekijällä tai virkamiehellä on oikeus vanhempainrahaan sairausvakuutuslain 9 luvun 9 §:n perusteella.

Valtion yleisen virkaehtosopimuksen 24 §:n (**Erityisraskausvapaa**) 1 momentin mukaan raskaana oleva virkamies tai työntekijä, jonka työhön tai työpaikan olosuhteisiin liittyvän kemiallisen aineen, säteilyn tai tarttuvan taudin taikka muun vastaavan seikan arvioidaan aiheuttavan vaaraa sikiön kehitykselle tai raskaudelle, on pyrittävä siirtämään muihin hänelle hänen ammattitaitonsa ja kokemuksensa huomioon ottaen sopiviin tehtäviin raskausvapaan alkamiseen saakka, jollei työstä tai työpaikan olosuhteista ole vaaraa aiheuttavaa tekijää voitu poistaa.

Valtion yleisen virkaehtosopimuksen 25 §:n (**Työnteko ja osa-aikatyö raskaus- ja vanhempainrahakauden aikana**) mukaan virkamies ja työntekijä saa työnantajan suostumuksella tehdä 14 viikon aikana raskausvapaan alkamisesta lukien työtä, joka ei vaaranna hänen eikä sikiön tai syntyneen lapsen turvallisuutta. Sekä työnantajalla että virkamiehellä tai työntekijällä on oikeus milloin tahansa keskeyttää tänä aikana tehtävä työ. Tällaista työtä ei kuitenkaan saa tehdä kahden viikon aikana ennen laskettua syn-

nytysaikaa eikä kahden viikon aikana synnytyksen jälkeen. Virkamies ja työntekijä voivat sopia työnantajan kanssa, että virkamies tai työntekijä pitää **vanhempainvapaata osa-aikaisesti** sekä osa-aikatyön ehdoista.

Osittainen vanhempainvapaa kuuluu sairausvakuutuslain 9 luvun vanhempainpäiväraahajärjestelmän piiriin ja sen ajalta voidaan maksaa osittaista vanhempainrahaa sairausvakuutuslain 9 luvun 11 §:n mukaisesti.

Valtion yleisen virkaehtosopimuksen 27 §:n (**Osittainen hoitovapaa**) mukaan virkamies ja työntekijä, joka on ollut valtion palveluksessa yhteensä vähintään kuusi kuukautta viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana, voi saada lapsensa tai muun hänen taloudessaan vakituisesti asuvan lapsen hoitamiseksi *osittaista hoitovapaata* siihen saakka, kun perusopetuksessa olevan lapsen toinen lukuvuosi päättyy. Jos lapsi kuuluu perusopetuslain (628/1998) 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, osittaista hoitovapaata voi kuitenkin saada siihen saakka, kunnes lapsen kolmas lukuvuosi päättyy. Erityisen hoidon ja huollon tarpeessa olevan vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen vanhempi voi kuitenkin saada osittaista hoitovapaata sen kalenterivuoden loppuun, jona lapsi täyttää 18 vuotta.

Asian valmistelu ja lausuntopalaute

Asetusluonnos on valmisteltu sisäministeriön rajavartio-osastolla virkatyönä. Luonnoksesta on pyydetty lausunnot seuraavilta tahoilta: sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö, Poliisin ja Rajan henkilöstö JHL ry, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry, Päälystöliitto ry, Rajaturvallisuusunioni ry, Suomen Konepäälystöliitto SKL ry, Upseeriliitto ry, Kaakkois-Suomen rajavartiosto, Kainuun rajavartiosto, Lapin rajavartiosto, Länsi-Suomen merivartiosto, Pohjois-Karjalan rajavartiosto, Suomenlahden merivartiosto, Vartiolentolaivue ja Raja- ja merivartiokoulu.

Rajavartiolaitoksen henkilöstöä edustavia henkilöstöjärjestöjä [on lisäksi kuultu] yhteistoimintamenettelyn puitteissa.

Lausuntopalaute [täydentyy]

Ehdotuksen vaikutukset

Ehdotettu asetusmuutos päivittää rajavartiolaitoksen virkamiesten koulutuskustannusten korvaamisesta annetun sisäasianministeriön asetuksen vastaamaan 1.8.2022 alkaen toteutettua perhevapaaudistusta, jolla on pantu täytäntöön työelämän tasapaino -direktiivi. Perhevapaaudistuksella pyritään edistämään miesten ja naisten tasa-arvoa työelämässä ja helpottamaan työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista.

Ehdotetusta asetusmuutoksesta ei aiheudu valtiolle lisäkustannuksia.

Säännöskohtaiset perustelut

6 § Virkavapaus

Rajavartiolaitoksen virkamiesten koulutuskustannusten korvaamisesta annetun sisäasianministeriön asetuksen 6 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että sen sanamuodot

vastaisivat perhevapaauudistusta. Samalla pykälää tarkennettaisiin osittaisten virkavapaiden osalta tulkintatilanteiden selkeyttämiseksi.

Erityisraskausvapaa, raskausvapaa ja vanhempainvapaa lisättäisiin niihin virkavapauden lajeihin, jotka eivät keskeytä palvelussitoumusajan kulumista. Termit äitiysloma, isyysloma ja vanhempainloma poistettaisiin vanhentuneina.

Nykyisen käytännön mukaan osittainen virkavapaa ei keskeytä sitoumusajan kulumista, riippumatta siitä, onko osittainen virkavapaa palkallinen vai palkaton. Tämä käytäntö kirjattaisiin säännökseen lisäämällä osittainen virkavapaa niihin virkavapauden lajeihin, jotka eivät keskeytä palvelussitoumusajan kulumista.

Pykälä jaettaisiin selkeyden vuoksi kahdeksi eri momentiksi sen mukaan, onko kyse virkavapaudesta, jonka takia palvelussitoumusajan kulumisen keskeytyy (1 momentti) tai ei keskeydy (2 momentti).

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023.

Asetukseen otettaisiin siirtymäsäännös, jonka mukaan virkavapaaseen, joka perustuu 31.7.2022 voimassa olleen sairausvakuutuslain säännöksiin, sovelletaan asetuksen voimaan tullessa voimassa ollutta 6 §:ää. Säännös vastaisi 1.8.2022 voimaan tulleen sairausvakuutuslain muutoksen 28/2022 siirtymäsäännöstä.

Nykyisin voimassa olevassa asetuksen 6 §:ssä ei mainita erityisäitiysrahaa sellaisena virkavapauden lajina, joka ei keskeytä sitoumusajan kulumista. Rajavartiolaitoksessa ei tällä hetkellä palvele eikä jatkossakaan tule palvelemaan virkamiehiä, joiden kohdalla erityisäitiysvapaalla olisi merkitystä sitoumusajan kulumiseen. Tästä syystä siirtymäsäännöksessä ei ole tarvetta erityisäitiysrahaa koskevalle erilliselle siirtymäsäännökselle.

Asetusmuutos ei vaikuta palvelussitoumusajan kulumisen laskentaan. Ennen asetuksen voimaantuloa pidetyt nykyisin voimassa olevassa 6 §:ssä mainitut virkavapaat sekä erityisäitiysvapaa ja osittainen virkavapaa rinnastetaan työssäoloon palvelussitoumusajan kulumista laskettaessa eli ne eivät keskeytä sitoumusajan kulumista. Samoin työssäoloon rinnastetaan ennen asetuksen voimaantuloa pidetty 1.8.2022 voimaan tulleeseen perhevapaauudistukseen perustuva erityisraskausvapaa, raskausvapaa ja vanhempainvapaa eli ne eivät keskeytä sitoumusajan kulumista. Asetukseen otettaisiin osittaista virkavapaata sekä perhevapaauudistukseen perustuvia virkavapaita koskeva siirtymäsäännös asian selventämiseksi. Osittainen virkavapaa on tarpeen mainita siirtymäsäännöksessä erikseen, koska sitä ei mainita nykyisin voimassa olevassa 6 §:ssä.

Esitetään, että sisäministeriö antaa asetuksen rajavartiolaitoksen virkamiesten koulutuskustannusten korvaamisesta annetun sisäasiainministeriön asetuksen 6 §:n muuttamisesta.